संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती

Faculty of Humanities

मानवविज्ञान विद्याशाखा

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० नुसार -(NEP)

Syllabus / अभ्यासक्रम

Three Years- Six Semesters Bachelor's Degree Programme

Degree of Bachelor of Arts

बी. ए. प्रथम वर्ष - सत्र - 1 व 2 Level - 4.5

B. A. Semester-I

DSC- (Major-Minor) Pali & Prakrit Language – **धम्मपद व जातक** - Course code - 6444201

AEC- MIL/ Second Language – Pali & Prakrit- **पाली भाषा संवाद कौशल्य** - Course code – 644281

SEC- MIL /Second Language – Pali & Prakrit - Life Skills -I **पाली भाषा वाचन कौशल्ये** -

(प्रात्यक्षिक) - Course code – 644 276

B. A. Semester-II

DSC- (Major-Minor) Pali & PrakritLanguage – **सुत्तनिपात व थेरीगाथा** - Course code – 644202

AEC- MIL/ Second Language – Pali & Prakrit – **पाली पदय भाषांतर कौशल्ये** - Course code – 644282

VSC/VSEC- MIL/ Second Language – Pali & Prakrit - Life Skills -II -

पाली भाषा पठन कौशल्ये (प्रात्यक्षिक) - Course code – 644271

SEC- पाली भाषा व योग ध्यान कौशल्य : Course Code (644277)

Effective from Academic year -2024-25

पाली प्राकृत / बौद्धअध्ययन अभ्यास मंडळ

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati

Members of the Board of Studies in the subject of Pali Prakrit & Buddhisum

Under the faculty of Humanities

S. N.	Name of the Member	Designation	
1	डॉ. बंडू शालीक मानवटकर	अध्यक्ष	प्राध्यापक व विभाग प्रमुख , पाली व प्राकृत विभाग मधुकरराव पवार कला महाविद्यालय मुर्तीजापुर, जि. अकोला.
2	डॉ. रेखा जे. पर्वतकर (वानखेडे)	सदस्य	प्राध्यापक व विभाग प्रमुख पाली व प्राकृत विभाग तक्षशीला महाविद्यालय , अमरावती .
3	डॉ. रजनी भिमराव गेडाम (सोनुले)	सदस्य	प्राध्यापक व विभाग प्रमुख पाली व प्राकृत विभाग डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर महाविद्यालय , अमरावती.
4	डॉ. राजेश विश्वनाथ चौरपगार	सदस्य	सहायक प्राध्यापक व विभाग प्रमुख पाली व प्राकृत विभाग स्व. भास्करराव शिगणे कला , प्रा. नारायणराव गावंडे विज्ञान व आशालता गावंडे वाणिज्य महाविद्यालय साखरखेर्डा , जि. बुलढाणा.
5	डॉ. मनोहर तुळशीराम कुंभारे	सदस्य	प्राध्यापक व विभाग प्रमुख पाली व प्राकृत विभाग वसंतराव नाईक शासकीय कला व समाज विज्ञान संस्था, नागपूर.
6	प्रा. गंगाधर हिरामण पांडे	सदस्य	सहायक प्राध्यापक व विभाग प्रमुख तक्षशीला महाविद्यालय दारापूर , जि. अमरावती.

संत गाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ , अमरावती.

विद्याशाखा : मानवविज्ञान (**Faculty of Humanities**)

Board of Study- Pali Prakrit & Buddisum

त्रिवार्षिक सहा सत्रांचा पदवी अभ्यासक्रम / वाड:मय स्नातक / बी . ए .

(Three years Six Semester Bachelor's Degree Programme)

B. A. Semester – I & II (NEP) = Level= 4.5

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० – नुसार अभ्यास्क्रम २०२४ – २०२५

अभ्यासक्रम

विभाग - अ **(Part - A)**

DSC- Major – Minor – Pali & Prakrit Language (DSC-मेजर-मायनरपाली व प्राकृत)(Code-644202)

AEC- MIL/Second Language- Pali & Prakrit/AEC-MIL/ द्वितीय भाषा पाली व प्राकृत(644282)

SEC- MIL /Second Language- Pali & Prakrit/SEC- MIL/ द्वितीय भाषा पाली व प्राकृत(644277)

VSC/ VSEC- पाली भाषा पठनकौशल्य (644271)

प्रस्तावना:- (Preamble)

पालीभाषा ही भारतातील अत्यंत प्राचीन भाषा आहे बुद्धाचे तत्वज्ञान जाणून घेण्यासंबंधीचे महत्वाचे साहित्य पाली भाषेतच आहे. भगवान बुद्धाचे जीवन, त्याची जीवनचर्या, त्यांचे आदर्श जीवन, त्याची बुद्धत्वप्राप्ती, त्यांनी केलेले धम्मचक्र प्रवर्तन, भिक्खू संघाची स्थापना, भिक्खूनी संघाची स्थापणा, तसेच जातक कथाच्या माध्यमातून बोधिसत्वाच्या कथा बोधपर मनोरंजनासह, जानरंजनासह, सर्वांगीन व्यक्तिमत्व विकासाच्या दृष्टीने, मानवी मूल्य जोपासण्याच्या दृष्टीने, नैतिक मूल्यावर आधारित पाली आषेच्या अध्ययनाचा विविधांगी उपयोग आहे. मनोवैज्ञानिक, समाजशास्त्रीय, आणि आधुनिक विज्ञानाच्या दृष्टीने देखील पाली भाषा ही समृद्ध आहे. सध्याच्या संगणकीय युगात जागतिक पातळीवर पाली भाषेच्या अध्ययन अध्यापनात वाढत असलेली रुची पाहता आपल्या विद्यापीठांना देखील या अफाट जान संग्रहाचा लाभ व्हावा, या दृष्टीने पाली भाषेचे अध्ययन होणे अत्यंत उपयुक्त आहे.

programme Outcomes (POs)

1) गद्य पाठाच्या उताऱ्याचा अनुवाद करता येईल.

२) गद्य पाठांचा सारांश स्वतःच्या शब्दात लिहिणे शक्य होईल.

३) गद्य पाठातील गाथांचे संदर्भासह भाषांतर व स्पष्टीकरण करता येईल.

४) पद्यपाठातील गाथांना अभ्यासून सारांश सादर करता येईल.

५) संपूर्ण अभ्यासक्रमाचे चिकित्सक अभ्यास करून वस्तुनिष्ठ व टिकनात्मक प्रश्नांची उत्तरे देता येतील.

६) कौशल्यावर आधारित अभ्यासक्रमाची कौशल्य प्राप्त होतील.

७) गद्य व पद्य पाठाच्या अध्ययनामुळे वैज्ञानिक दृष्टी प्राप्त होईल.

Programme Specific Objective (PSOS)

१) पाली भाषेचे अध्ययन करून त्या भाषेबद्दल आवड निर्माण करणे

२) पाली भाषेतील तत्त्वज्ञान गद्य व पद्य अशा विविध पैलूचा विद्यार्थ्यांना परिचय करून देणे.

३) पाली भाषेतील उच्चतम नैतिक मूल्य स्त्री व पुरुष समानता संगणकीय पाली अशा आधुनिक विषयांची जाणीव करून देणे.

४) पाली भाषा ही प्राचीन भाषा असली तरी सुद्धा आजच्या काळात त्याभाषेत विविध अंगाने साहित्य निर्मिती होत आहे. त्यावर आधारित पाठाच्या माध्यमातून अधोरेखित करणे या अभ्यासक्रमाचे एक महत्त्वपूर्ण उद्दिष्ट आहे.

* पाली विषयामध्ये रोजगाराच्या विविध संधी

१) पाली भाषेचा वैज्ञानिक पद्धतीने अभ्यास केला तर आपली वर्तमान भाषा समजण्यास मदत होते श्रीलका ब्रहमदेश आणि लाहोस येथील भाषांवर सुद्धा पाली भाषेचा प्रभाव आहे. त्यामुळेच भारतीय

विद्याध्यर्थ्यांना या देशांसोबत भारतीय संस्कृती संबंधी विचारांचे आदान प्रदान करता येईल.

२) शिक्षक व प्राध्यापक शासकीय व निमशासकीय स्तरावर शाळा महाविद्यालयांमध्ये पाली भाषा वर्ग सुरु आहेत व सातत्याने पाली भाषेची मागणी वाढत आहे.

3) भाषेच्या अनुवादाच्या अनेक संधी उपलब्ध आहेत

४) पुस्तक निर्मिती जनसामान्यांच्या भाषेमध्ये पाली साहित्य अनुवादित प्रकाशित करणे

५) बौद्ध संस्कार विधी करिता संधी उपलब्ध आहे

६) आकाशवाणी दूरदर्शन व उद्‌बोधन मार्गदर्शन कार्यास संधी उपलब्ध आहे.

७) सैन्य दलामध्ये सैनिकांना मार्गदर्शन करण्यासाठी सैन्य धर्मगुरु पदावर मोठ्या प्रमाणात संधी उपलब्ध आहे

८) अनुवादक जागतिक स्तरावर पाली विषयाच्या आकर्षणाचा आवडीचा विचार करता विविध देशांमध्ये अनुवादाच्या संधी प्राप्त होऊ शकतात.

९) संपूर्ण पाली त्रिपिटक भाषांतर करण्याकरिता लहान लहान ग्रंथाच्या माध्यमाने भाषांतराच्या संधी उपलब्ध होतील.

१०) विपश्यना संशोधन विन्यास इगतपुरी येथे अनुवाद लिखाण प्रसार प्रचार व संशोधनाच्या संधी उपलब्ध आहे.

११) ऑनलाइन पाली भाषा शिकवणी वर्ग घेण्याची संधी प्राप्त होईल.

१२) **you tube**च्या माध्यमातून पाली मधील तत्त्वज्ञान कथा व गाथा यांचे पठाण करून अनेक संधी प्राप्त होतील.

१३) ताण तणावाचे व्यवस्थापन करण्याकरिता विपश्यनाद्वारे रोजगार संधी उपलब्ध होईल.

१४) विहारांमध्ये बुद्धाच्या धम्माचे जान सामान्य लोकांमध्ये पोहोचवता येईल.

१५) लेखन क्षेत्रामध्ये ग्रंथलेखन, कथालेखन, वृत्तलेखन व लिखाण्याच्या संधी प्राप्त होतील.

१६) धार्मिक स्थळे पर्यटनामध्ये मार्गदर्शक म्हणून संधी उपलब्ध होईल.

१७) संशोधन करण्याकरता भारत सरकार शिष्यवृती लघुशोध प्रबंध, शोध प्रबंध करण्याकरता संधी उपलब्ध

१८) प्रेरकवक्ता प्रबोधनात्मक कार्यामध्ये योग्य प्रबोधन करता येईल.

१९) इतिहासाच्या दृष्टीने पाली साहित्याचे फार महत्त्व आहे तो सांस्कृतिक ठेवा पाली साहित्यामध्ये समाविष्ट आहे त्याचा आज तागायत पर्यंत अभ्यास झालेला नाही तशा प्रकारचा अभ्यास करता येईल.

२०) धर्म व दर्शनीय दृष्टीने पाली भाषेचे महत्व जनसामान्य लोकांना सांगता येईल.

२१) प्राचीन काळामध्ये पाली साहित्यात जीवक नावाचा प्रसिद्ध वैद्य होता. त्याने अनेक भिक्षु राजे महाराजे व सामान्य व्यक्तीवर नैसर्गिक पद्धतीने सोप्या पद्धतीने उपचार केले. या सर्वांचा उल्लेख त्रिपिटकामध्ये वारंवार येतो त्यामुळे वैद्यकीय क्षेत्रातील विद्यार्थ्यांना फार लाभ होऊ शकतो.

२२) टेलिग्राम व यूट्यूब च्या माध्यमातून सामान्य लोकांना पाली भाषेचे मार्गदर्शन करता येईल.

२३) विविध स्पर्धा परीक्षांमध्ये बौद्ध तत्त्वज्ञांनावर विचारलेले प्रश्न सोडविण्यास मदत होईल.

संतगाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ , अमरावती

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० नुसार अभ्यासक्रम २०२४ -२५

विद्याशाखा : मानव विज्ञान (Faculty of Humanities)

(Three years Six Semester Bachelor's Digree Programm)

अभ्यासक्रम ; बी . ए . प्रथमवर्ष : सत्र पहिले स्तर – ४.५

B . A . Semester – 1 Level : 4.5

DSC-(Major-Minor) / Subject – Pali & Prakrit Language

Subject Code :- 644201

विषय : - पाली व प्राकृत भाषा (DSC) (विषय संकेतांक – ६४४२०१)

अभ्यासपत्रिका : - १ धम्मपद व जातक

Semester	Level	Vertical Type	Course Code	Course Title	Learning Hourse	Credits	Teaching Hourse (Per Week)	Total Teaching Hourse	Exam. Type & Marks
B. A. Semester -I	4.5	DSC (Major-Minor) Pali & Prakrit Languaage	644201	DSC-Paper-I (Theory) धम्मपद व जातक	4	4	4	60	एकूण गुण =100 60 गुण – लेखी व 40 गुण – अंतर्गत मूल्यमापन

अभ्यास पत्रिका : १ धम्मपद व जातक

Course Objectives / अभ्यास पत्रिकेची उद्दिष्टे	१ . विध्यार्थ्यांना पाली साहित्यातील धम्मपद ग्रंथाचे स्वरूप व महत्व कळेल २ . विध्यार्थ्यांना पाली साहित्यातील धम्मपद ग्रंथातील तत्वज्ञान व नैतिक विचार आणि समाजात वावरताना सामाजिक बांधिलकी व सामाजिक जाणीव निर्माण होईल . ३ . धम्मपद व जातक ग्रंथाच्या अभ्यासाने मानवी जीवनातील महान मुल्य अभ्यासता येईल . ४ . धम्मपद व जातक या ग्रंथाच्या अभ्यासाने जगातील सर्व प्रगतीशील संस्कृती व सर्व मानवतावादी विचार अभ्यासता येईल .

	५ . जातक कथा हा ग्रंथ अभ्यासताना विध्यार्थ्यांना प्राचीन भरतील सामाजिक स्थिती , आर्थिक स्थिती , शैक्षणिक सांस्कृतिक ,भौगोलिक , धार्मिक , ऐतिहासिक आणि व्यावसिक स्थती अभ्यासता येईल .	
Course outcomes /अभ्यासपत्रि केची फलनिष्पत्ती	१ . धम्मपद आणि जातक ग्रंथाचा अभ्यास करतांना प्राचीन भरताची व्यवस्था अभ्यासता येईल . २ . पाली त्रीपिटक साहित्यामधील जातक कथा अतिशय महत्वाच्या कथा आहेत त्या संपूर्ण जातक कथा तथागत बुद्धाच्या तत्वज्ञानातील धम्मातील वेगवेगळ्या संकल्पना वेगवेगळे मानवि मूल्य , वेगवेगळे जीवन मूल्य स्पष्ट करणाऱ्या कथा असल्यामुळे त्या विद्यार्थ्यांना अभ्यासता येईल . ३ . धम्मपद हा ग्रंथ बुद्ध विचाराचा सार असल्यामुळे धम्मपदातील प्रत्येक गाथा हि बुद्धवचन आहे त्यामुळे बुद्धाचे मानवतावादी विचार विध्यार्थ्यांना अभ्यासता येईल . ४ . धम्मपद या ग्रंथातील तत्वज्ञान समजण्यास मदत होईल . ५ . जातक कथा आणि धम्मपद या ग्रंथाच्या अभ्यासाने विद्यार्थ्यांमध्ये विवेक बुद्धीचा विकास होईल व विज्ञाननिक दृष्टीकोनात वाढ होईल .	
Unit / विभाग	**Contents/ उपघटक**	**Lerning Hours / अध्यापन तास**
Unit – I	धम्मपद ग्रंथाचा परिचय , स्वरूप व महत्व यमकवग्गो , अप्पमादवग्गो , चित्तवग्गो	१० तास
Unit – II	पुप्फवग्गो , बालवग्गो , पण्डितवग्गो, अरहन्तवग्गो	१० तास
Unit – III	पापवग्गो , दण्डवग्गो , जरावग्गो , अत्तवग्गो	१० तास
Unit – IV	जातककथा ग्रंथाचा परिचय , स्वरूप व महत्व सीलविमंसनजातक , राजोवादजातक , मानिचोरजातक	१० तास
Unit – v	मातकभत्तजातक (नं . १८) , महिलामुखजातक (नं .२६) मुनिकजातक (नं .३०), बकजातक (नं .३८)	१० तास
Unit – VI	कपोतजातक(नं .४२), वेळूकजातक (नं .४३) मकसजातक (नं . ४४) , असंकीयजातक (नं .७६)	१० तास

संदर्भ ग्रंथ :- १ . पाली साहित्यका इतिहास , डॉ . भरतसिह उपाद्ध्याय

२ . धम्मपद मराठी पाली , डॉ . विमलकीर्ती , समता प्रकाशन नागपूर

३ . जातक कथा भाग (१ , २ , ३) धर्मानंद कोसंबी महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ , मुंबई

गुणविभागनि व प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

पेपर = धम्मपद व जातक

गुणविभागणी	लेखीपरीक्षा	**६० गुण**
	अंतर्गतमूल्यमापन -	**४० गण**
	एकूण गुण	**१०० गुण**
	Exam Duration	**३ तास**
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप	प्रश्न १ – युनिट एक वर आधारित – दीर्घोत्तरी प्रश्न or मध्ये	**१२ गुण**
	प्रश्न २ – युनिट दोन वर आधरित – दीर्घोत्तरी प्रश्न or मध्ये	**१२ गुण**
	प्रश्न ३ – युनिट तीन वर आधारित – दीर्घोत्तरी प्रश्न or मध्ये	**१२ गुण**
	प्रश्न ४ – युनिट चार वर आधारित – दीर्घोत्तरी प्रश्न or मध्ये	**१२ गुण**
	प्रश्न ५ – युनिट पाच वर आधारित – लघुत्तरी प्रश्न or मध्ये	**०६ गुण**
	प्रश्न ६ – युनिट सहा वर आधारित – लघुत्तरी प्रश्न or मध्ये	**०६ गुण**
अंतर्गत मूल्यमापण (Internal Assessment)	१ . अभ्यासक्रमावर आधारित घटकावर गृहपाठ (Assignment)	**२० गुण**
	२ . अभ्यासक्रमावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न चाचणी (MCQ)(Class Test)	**२० गुण**
	एकूण गुण	४०

****

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati.

Syllabus for Under Graduate Course in Pali & Prakrit language

As per National Education Policy (NEP-2020) Syllabus : - 2024 - 25

Pali & Prakrit language B. A . Part – I - Semester- I Level - 4.5

(i) Vertical –(e) AEC – Second Language / MIL - Pali & Prakrit language

Course coad – 644281

B.A. Part - I – Semester –I Paper – 1

अभ्यासपत्रिका : १ :- : पाली भाषा संवाद कौसल्य

विद्याशाका / Faculty	मानवविज्ञान /Humanities
Programme	Three Years Six Semester Bachelor's Degree (B.A.)
Vertical	e (i)
Name of Course	i AEC - Second Language/ MIL - Pali & Prakrit
स्तर / Level	4.5
सत्र / Semester	I
अभ्यासपत्रिका -१ संकेतांक /Course Code	644281
श्रेयांक / Credit	1
अभ्यासपत्रिका /Course Name /Paper	अभ्यासपत्रिका - १ : पाली भाषा संवाद कौसल्य
अध्यापन तास / Teaching Hours	2x(Number of Batches)
एकूण गुण / Max Marks	एकूण गुण = 25 (15 collegelevel Exam.) + 10 (Interal)

Pali & Prakrit language B. A . Part – I - Semester- I Level - 4.5

(i) Vertical –(e) AEC – Second Language / MIL - Pali & Prakrit Course coad – 644281

अभ्यासपत्रिका : १ :- : पाली भाषा संवाद कौसल्य

Course Objective	• विद्यार्थ्यांना पाली भाषेतील मूलभूत शब्दसंग्रह, वाक्यरचना आणि संवादकौशल्याची ओळख करून देणे. • पाली भाषेत प्रभावी मौखिकव लेखी संवाद साधण्याची क्षमता विकसित करणे. • पाली भाषेतील शुद्ध उच्चारण , श्रवण, वाचन , लेखन आणि बोलणे यांचा विकास करणे. • दैनंदिन व्यवहार , शेक्षणिक आणि सांस्कृतिक प्रसंगामध्ये पाली भाषेचा वापर करण्याचे कौशल्यविकसित करणे. • पाली - मराठी भाषांतर , लघुसंवाद , समूहचर्चा सादरीकरण यांसारखी व्यवहारिक संवादकौशल्ये विकसित करणे.
Course Outcomes	• पाली भाषेतील मूलभूत शब्दसंग्रह , व्याकरण आणि वाक्यरचना समजावून सागू शकतील.

	• दैनंदिन जीवनातील विविध प्रसंगामध्ये पाली भाषेत साधा व प्रभावी संवाद साधू शकतील. • पाली - मराठी आणि मराठी - पाली भाषांतराची प्राथमिक कौशल्ये आत्मसात करतील. • पाली भाषेचा शेक्षणिक, सास्कृतिकआणि व्यावसाहिक सदर्भात आत्मविश्वासाने व योग्य पद्धतीने उपयोग करू शकतील.

Unit System / युनिट	**Contents**	**Workload Allotted**	
युनिट - I	**पाली भाषेचा परिचय: *पाली भाषेची ओळख , स्वरूप व वैशिष्ट्ये, * पाली वर्णमाला, उच्चारण व ध्वनी वैशिष्ट्ये, * दैनंदिन जीवनातील मुलभूत पाली शब्द संग्रह.**	**7 तास**	
युनिट -II	**पाली भाषेतील व्याहारिक संवाद : * अभिवादन, परिचय व साधे संवाद , * प्रश्न विचारणे व उत्तर देणे , * दैनंदिन व्यवहारातील संवाद (घर ,महाविद्यालय , येणे , जाने , प्रवास)**	**8 तास**	

References	**१)पाली महाव्याकरण, भिक्षू जगदीश कश्यप, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली-1963** **२) पाली व्याकरण डॉ. विमलकीर्ती, प्रगतीवादी प्रकाशन, नागपूर** **३) पाली साहित्य का इतिहास, भरत सिंह उपाध्याय, हिंदी साहित्य सम्मेलन प्रयाग, इलाबाद.** **४) पाली साहित्य का इतिहास, राहुल सांस्कृत्यायन,** **५) पाली भाषा कौसल्य, डॉ. बालाजी गव्हाळे** **६) ३१ दिन मे पाली , भदंत आनंद कौशल्यायन**
Model Questions :	

गुण विभागणी

गुण विभागणी	लेखी परीक्षा -	15 गुण
	अंतर्गत मूल्यमापन -	10 गुण
	एकूण गुण -	25 गुण
प्रश्न पत्रिका स्वरूप **अंतर्गत मूल्यमापन**	प्रश्न १ -अभ्यस घटकावर ०१ दीर्घोत्तरी प्रश्न प्रश्न ३ -अभ्यस घटकावर ०१ लघुत्तरी प्रश्न अभ्यासक्रमाशी संबंधित घटकावर गृहपाठ (Assignment)	१० गुण ०५ गुण = १० गुण

***************निठ्ठितो**************

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati.

Syllabus for Under Graduate Course in Pali & Prakrit language

As per National Education Policy (NEP-2020) Syllabus : - 2024 - 25

Pali & Prakrit language B. A . Part – I - Semester- I Level - 4.5

(i) Vertical –(d) SEC – Skill Enhancement Course Second Language Pali & Prakrit

Course coad – 644276

B.A. Part - I – Semester –I Paper – 1 (Practical)

अभ्यासपत्रिका : १ :- पालीभाषा वाचन कौशल्य (प्रात्याक्षिक)

विद्याशाका / Faculty	मानवविज्ञान /Humanities
Programme	Three Years Six Semester Bachelor’s Degree (B.A.)
Vertical	d (i)
Name of Course	SEC – Skill Enhancement Course Second Language Pali & Prakrit
स्तर / Level	4.5
सत्र / Semester	I
अभ्यासपत्रिका -१ संकेतांक /Course Code	644276
श्रेयांक / Credit	2
अध्यापन तास / Teaching Hours	30 Hours Practical Two Hours Per Week /Per Batch
परीक्षेचे स्वरूप / Exam Type	महाविद्यालय स्तरावर 30 गुणाचा पेपर अंतर्गत मूल्यमापन = 20 गुण ,
एकूण गुण / Max Marks	= 50 गुण

Course Objective	विदध्यार्थ्यांचे पालीभाषा वाचन कौशल्या आधारे उच्चारण स्पष्ट करणे पालीभाषेची वाचनाची पालीभाषा वाचन कौशल्याने आवळ निर्माण करणे पालीभाषा नियमित वाचन केल्याने पालीभाषा समजण्यास विध्यार्थ्याना मदत होईल पालीभाषा वाचन कौशल्याने पालीभाषा समजण्यास व बोलण्यास मदत होईल पालीभाषा नियमित वाचनाने पालीभाषेचे व्याकरण समजण्यास मदत होईल
Course Outcomes	पालीभाषा वाचन कौशल्याने प्रचीनभाषा हि आधुनिक भाषेप्रमाणे वाटेल पालीभाषा वाचन कौशल्याने पालीभाशेचे मुळ साहित्य समजून घेता येईल पालीभाषा वाचन कौशल्याने पालीभाषेचे भाषांतर करण्यास मदत होईल पालीभाषा वाचन कौशल्याने पालीभाषेतील व्याकरण समजण्यास मदत होईल पालीभाषा वाचन कौशल्याने पालीभाषा बोलण्यास मदत होईल

Unit System	Contents	Workload Allotted		
Unit – I	धम्मपदातील गाथा (वाचन)	8 Hrs		
Unit -II	जातक कथा (वाचन)	7 Hrs		
Unit -III	माखादेवसुत्त (वाचन)	8 Hrs		
Unit- IV	मज्झिमापटीपदा (वाचन)	7 Hrs		
References	1) धम्मपद पाली, सत्यनारायण गोयंका, विपश्यना विशोधन विण्यास इगतपुरी. २) धम्मपद पाली, द्वारकादासशास्त्री, बौद्ध भारती आकारग्रंथ माला वाराणसी ३) जातक कथा धर्मानंद कोसंबी,नेहा प्रकाशन नागपुर 2011. ४) जातक ग्रंथ पाली , विपश्यना विशोधन विण्यास, इगतपुरी. ५)जातक ग्रंथ - आनंद कौशल्याय द्वारिकादास शास्त्री, बुद्ध भारती ग्रंथ माला ४४ वाराणसी ६) दीघानिकाय पाली स .ना .गोयंका वि .वि .वि .इगतपुरी नाशिक ७) मज्झिमनिकाय पाली स .ना .गोयंका वि .वि .वि .इगतपुरी नाशिक			
अंतर्गत मूल्यमापन	अभ्यास घटकावर आधारित विषयावर महाविद्यालय स्तरावर पेपर			30 गुण
	अभ्यास घटकावर आधारित विषयावर मैखिक परीक्षा			20 गुण
	एकूण गुण =			50 गुण

****

सेमिस्टर ऐक समाप्त

संतगाडगेबाबा अमरावती विद्यापीठ , अमरावती

राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० नुसार अभ्यासक्रम २०२४ -२५

विभाग :- ब (**Part - B**)

विद्याशाखा : मानव विज्ञान **(Faculty of Humanities)**

त्रिवार्षिक सहा सत्रांचा पदवी अभ्यासक्रम (वाङ:मय स्नातक / बी . ए .)

(Three years Six Semester Bachelor's Digree Programm)

अभ्यासक्रम ; बी . ए . प्रथमवर्ष : सत्र : दुसरे स्तर – ४.५

B . A . Semester – II Level : 4.5

Department Specific Core (DSC) / Subject – Pali & Prakrit Language

Subject Code :- 644202

विषय : - पाली व प्राकृत भाषा (**DSC**) (विषय संकेतांक – ६४४२०२)

अभ्यासपत्रिका : **II** सुत्तनिपात व थेरीगाथा

B. A. Semester II	Level	Vertical Type	Course Code	Course Title	Learning Hours	Credits	Teaching Hourse (Per Week)	Total Teaching Hourse	Exam Type & Marks
B. A. Semester = II	4.5	DSC (Major-Minor) Pali & Prakrit Language	644202	DSC-Paper-II Theory सुत्तनिपात व थेरीगाथा	4	4	4	60	एकूण गुण =100 60 गुण लेखी व 40 गुण अंतर्गत मूल्यमापन

अभ्यासक्रम :- बी . ए . प्रथम वर्ष सत्र :- II विषय :- पाली व प्राकृत भाषा (DSC)

अभ्यासपत्रिका :- २ सुत्तनिपात व थेरीगाथा

Course Objectives / अभ्यास पत्रिकेची उद्दिष्टे	१ . विध्यार्थ्यांना पाली साहित्यातील सुत्तनिपात ग्रंथाचे स्वरूप व महत्व कळेल २ . विध्यार्थ्यांना पाली साहित्यातील सुत्तनिपात ग्रंथातील तत्वज्ञान व नैतिक विचार आणि समाजात वावरताना सामाजिक बांधिलकी व सामाजिक जाणीव निर्माण होईल . ३ . सुत्तनिपात व थेरीगाथा ग्रंथाच्या अभ्यासाने मानवी जीवनातील महान मुल्य अभ्यासता येईल . ४ . सुत्तनिपात व थेरीगाथा या ग्रंथाच्या अभ्यासाने जगातील सर्व प्रगतीशील संस्कृती व सर्व मानवतावादी विचार अभ्यासता येईल . ५ . सुत्तनिपात हा ग्रंथ अभ्यासताना विध्यार्थ्यांना प्राचीन भरतील सामाजिक स्थिती , आर्थिक स्थिती , शैक्षणिक सांस्कृतिक ,भौगोलिक , धार्मिक , ऐतिहासिक आणि व्यावसिक स्थती अभ्यासता येईल .
Course outcomes /अभ्यासपत्रिकेची फलनिष्पत्ती	१ . सुत्तनिपात व थेरीगाथा ग्रंथाचा अभ्यास करतांना प्राचीन भरताची व्यवस्था अभ्यासता येईल . २ . पाली त्रीपिटक साहित्यामधील थेरीगाथा अतिशय महत्वाच्या कथा आहेत त्या संपूर्ण थेरीच्या कथा तथागत बुद्धाच्या तत्वज्ञानातील धम्मातील वेगवेगळया संकल्पना वेगवेगळे मानवि मूल्य , वेगवेगळे जीवन मूल्य स्पष्ट करणाऱ्या कथा असल्यामुळे त्या विद्यार्थ्यांना अभ्यासता येईल. ३ . सुत्तनिपात हा ग्रंथ बुद्ध विचाराचा असल्यामुळे या ग्रंथातील प्रत्येक सुत्त हे बुद्धवचन आहे त्यामुळे बुद्धाचे मानवतावादी विचार विध्यार्थ्यांना अभ्यासता येईल . ४ . थेरीगाथा या ग्रंथातील तत्वज्ञान समजण्यास मदत होईल . ५ . सुत्तनिपात व थेरीगाथा या ग्रंथाच्या अभ्यासाने विद्यार्थ्यांमध्ये विवेक बुद्धीचा विकास होईल व विज्ञाननिक दृष्टीकोनात वाढ होईल .

अभ्यासपत्रिका- 2 सुत्तनिपात व थेरीगाथा

DSC -2 –644202

Unit / विभाग	**Contents**/ उपघटक	**Lerning Hours** / अध्यापन तास
Unit – I	सुत्तनिपात ग्रंथाचा परिचय , स्वरूप व महत्व उरगसुत्त , धनियसुत्त , खग्गविसानसुत्त .	१० तास
Unit – II	कसिभाद्वाजसुत्त , चुंदसुत्त , पराभव सुत्त , वसलसुत्त	१० तास
Unit – III	रतनसुत्त , मंगलसुत्त , धम्मचरियसुत्त , राहुलसुत्त	१० तास
Unit – IV	थेरीगाथा ग्रंथाचा परिचय , स्वरूप व महत्व विमलाथेरीगाथा , सिहाथेरीगाथा , सुंदरीनंदाथेरीगाथा	१० तास
Unit – v	सकुलाथेरीगाथा , सोनाथेरीगाथा , भद्दाकुंडलकेसाथेरीगाथा	१० तास
Unit – VI	पटाचाराथेरीगाथा , सुजाताथेरीगाथा , अनोपमाथेरीगाथा	१० तास

संदर्भ ग्रंथ :- १ . सुत्तनिपात , धर्मानंद कोसंबी , कौशल्य प्रकाशन औरंगाबाद .

२ . सुत्तनिपात , डॉ . भिक्खू धर्मरक्षित , ज्ञानमंडळ प्रकाशन , वाराणशी .

३ . सुत्तनिपातात तथागत बुद्धाचे तत्वज्ञान व प्रेरणा , डॉ . रजनी गेडाम .इसारा सोलुशयन , नवी दिल्ली .

४ . पाली साहित्याचा इतिहास , भरतसिह उपाद्ध्याय , हिंदी साहित्य संमेलन प्रयाग .

५ . थेरीगाथा , डॉ . विमलकीर्ती सम्यक प्रकाशन नई दिल्ली .

अभ्यासक्रम :- बी . ए . दुतीयवर्ष : सत्र दुसरे विषय – पाली व प्राकृत भाषा (DSC)

अभ्यास पत्रिका : २ सुत्तनिपात व थेरीगाथा

गुणविभागनि व प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

गुणविभागणी	लेखीपरीक्षा	६० गुण
	अंतर्गतमूल्यमापन -	४० गण
	एकूण गुण	१०० गुण
	Exam Duration	३ तास
प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप	प्रश्न १ – युनिट ऐक वर आधारित – दीर्घोत्तरी प्रश्न or मध्ये	१२ गुण
	प्रश्न २ – युनिट दोन वर आधारित – दीर्घोत्तरी प्रश्न or मध्ये	१२ गुण
	प्रश्न ३ – युनिट तीन वर आधारित – दीर्घोत्तरी प्रश्न or मध्ये	१२ गुण
	प्रश्न ४ – युनिट चार वर आधारित – दीर्घोत्तरी प्रश्न or मध्ये	१२ गुण
	प्रश्न ५ – युनिट पाच वर आधारित – लघुत्तरी प्रश्न or मध्ये	०६ गुण
	प्रश्न ६ – युनिट सहा वर आधारित – लघुत्तरी प्रश्न or मध्ये	०६ गुण
अंतर्गत मूल्यमापण (Internal Assessment)	१ . अभ्यासक्रमावर आधारित घटकावर गृहपाठ (Assignment)	२० गुण
	२ . अभ्यासक्रमावर आधारित वस्तुनिष्ठ प्रश्न चाचणी (MCQ)(Class Test)	२० गुण
	एकूण गुण	४०

****

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati.

Syllabus for Under Graduate Course in Pali & Prakrit language

As per National Education Policy (NEP-2020) Syllabus : - 2024 - 25

Pali & Prakrit language B. A . Part – I - Semester- II Level - 4.5

(i) Vertical –(e) AEC – Second Language / MIL - Pali & Prakrit

Course coad – 644282

B.A. Part - I – Semester –II Paper – 2

अभ्यासपत्रिका : २ :- : पाली पद्य भाषांतर कौसल्य

विद्याशाका / Faculty	मानवविज्ञान /Humanities
Programme	Three Years Six Semester Bachelor's Degree (B.A.)
Vertical	e (i)
Name of Course	i AEC - Second Language/ MIL - Pali & Prakrit
स्तर / Level	4.5
सत्र / Semester	II
अभ्यासपत्रिका -१ संकेतांक /Course Code	644282
श्रेयांक / Credit	1
अभ्यासपत्रिका /Course Name /Paper	अभ्यासपत्रिका - २ : पाली पद्य भाषांतर कौसल्य
अध्यापन तास / Teaching Hours	15 तास /15 Hours /(Tow Hours /per week)
एकूण गुण / Max Marks	25 (लेखी परीक्षा - 15 व अंतर्गत मूल्यमापन - १० गुण)

Pali & Prakrit language B. A . Part – I - Semester- II Level - 4.5

(i) Vertical –(e) AEC – Second Language / MIL - Pali & Prakrit

Course coad – 644282

B.A. Part - I – Semester –II Paper – 2

अभ्यासपत्रिका : १ :- : पाली पद्य भाषांतर कौसल्य

Course Objective	पाली लिपीचा परिचय करून देता येईल . पाली भाषेतील वर्णमाला अवगत करून देता येईल. पाली भाषेतील मुलभूत व्याकरण समजाऊन देता येईल. पाली भाषां आकलन करण्याची क्षमता विकसित होईल.

	पाली भाषेत संवाद कौसल्य अवगत करता येईल .		
Course Outcomes	**पाली लिपी समजून घेण्यास मदत होईल .** **पाली भाषेतील मुलभूत व्याकरण समजून घेण्यास मदत होईल.** **पाली भाषेत वाक्य रचना करता येईल.** **पाली काव्याचे व्याकरण आणि पाली शब्दसंग्रहाचे ज्ञान प्राप्त होईल.** **पाली काव्याचे सखोल विश्लेषण करण्याची क्षमता विकसित होईल.** **पाली पद्याचे समकालीन भाषेत अचूक भाषांतर व पाली भाषेत संवाद करण्याची क्षमता प्रप्त होईल.**		
Unit System / युनिट	**Contents**	**Workload Allotted**	
युनिट - I	**धम्मपद ग्रंथातील यमकवग्गातील पाली गाथेचे मराठी भाषांतर:- यमकवग्गो :- १ ते १० गाथा**	**7 तास**	
युनिट -II	**यमकवग्गो :- ११ ते २० गाथा**	**8 तास**	
References	**१)पाली महाव्याकरण, भिक्षू जगदीश कश्यप, मोतीलाल बनारसीदास, दिल्ली** **२) पाली व्याकरण, डॉ. विमलकीर्ती, प्रगतीवादी प्रकाशन, नागपूर.** **३) धम्मपद पाली व मराठी, अनुवाद डॉ. विमलकीर्ती, समता प्रकाशन, नागपूर.**		
Model Questions :			

गुण विभागणी

गुण विभागणी	लेखी परीक्षा -	15 गुण
	अंतर्गत मूल्यमापन -	10 गुण
	एकूण गुण -	25 गुण
प्रश्न पत्रिका स्वरूप **अंतर्गत मूल्यमापन**	प्रश्न १-अभ्यास घटकावर आधारित ०२ पाली गाथेचे भाषांतर प्रश्न २ -अभ्यास घटकावर आधारित ०२ पाली गाथेचे भाषांतर अभ्यासक्रमाशी संबंधित घटकावर गृहपाठ (Assignment)	१० गुण 05 गुण 10 गुण

****

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati.

Syllabus for Under Graduate Course in Pali & Prakrit language

As per National Education Policy (NEP-2020) Syllabus : - 2024 - 25

Pali & Prakrit language B.A .Part - I - Semester- II Level - 4.5

(i) Vertical –(d)VSC /VSEC – Skill Enhancement Course Second Language Pali & Prakrit

Course coad – 644271

B.A. I – Semester –II Paper – 2 (Practical)

अभ्यासपत्रिका : 2 :- पालीभाषा पठण कौशल्य (प्रात्याक्षिक)

विद्याशाका / Faculty	मानवविज्ञान /Humanities
Programme	Three Years Six Semester Bachelor's Degree (B.A.)
Vertical	d (i)
Name of Course	VSEC – Skill Enhancement Course Second Language Pali & Prakrit(पाली भाषा पठन कौशल्य)
स्तर / Level	4.5
सत्र / Semester	II
अभ्यासपत्रिका -१ संकेतांक /Course Code	644271
श्रेयांक / Credit	2
अध्यापन तास / Teaching Hours	30 Hours Practical Two Hours Per Week /Per Batch
परीक्षेचे स्वरूप / Exam Type	अंतर्गत मूल्यमापन
एकूण गुण / Max Marks	50 (अंतर्गत मूल्यमापन - 20)

The Curriculum of any Cource shall be designed as per following templet -

Course Objective	विदध्यार्थ्यांचे पालीभाषा पठाण कौशल्या आधारे उच्चारण स्पष्ट करणे पालीभाषा वाचन कौशल्याने पठण करण्याची आवळ निर्माण करणे पालीभाषा नियमित पठण केल्याने पालीभाषा समजण्यास विध्यार्थ्यांना मदत होईल पालीभाषा पठण कौशल्याने पालीभाषा समजण्यास व बोलण्यास मदत होईल पालीभाषा नियमित पठणाने पालीभाषेचे व्याकरण समजण्यास मदत होईल
Course Outcomes	पालीभाषा पठण कौशल्याने प्रचीनभाषा हि आधुनिक भाषेप्रमाणे वाटेल पालीभाषा पठन कौशल्याने पालीभाषेचे मुळ साहित्य समजून घेता येईल पालीभाषा पठण कौशल्याने पालीभाषेचे भाषांतर करण्यास मदत होईल

	पालीभाषा पठण कौशल्याने पालीभाषेतील व्याकरण समजण्यास मदत होईल पालीभाषा वाचन व पठण कौशल्याने पालीभाषा बोलण्यास मदत होईल		
Unit System	Contents	Workload Allotted	
Unit – I	सरणत्तय, पंचशील, बुध्दवंदना, धम्मवंदना (पठण)	8 Hrs	
Unit -II	संघवंदना, महामंगलसुत्त (पठण)	7 Hrs	
Unit -III	करणीयमेत्तसुत्त, जयमंगल अठ्ठगाथा (पठण)	8 Hrs	
संUnit- IV	रतनसुत्त , धम्मपालनगाथा (पठण)	7 Hrs	
References	1) महा परित्राण - सुत्तपाठ, भिक्षु शिवनी बोधानंद, बुध्दभूमि प्रकाशन, नागपूर. 2) बुध्दवंदना, संपादक आचार्य सूर्यकान्त भागत,सिदधार्थ प्रकाशन, वर्धा. 3) बुध्द वंदना सुत्तसंग्गह, प्रकाशन तिरत्न ग्रंथमला, नागपूर. 4) बुध्द पुजा माहासिद्धी, भिक्षु उपाली.		
अंतर्गत मूल्यमापन	अभ्यास घटकावर आधारित विषयावर गृहपाठ (Assignment)		20 गुण
	अभ्यास घटकावर आधारित विषयावर महाविद्यालय स्तरावर पेपर		30 गुण
	एकूण गुण =		50

****

Sant Gadge Baba Amravati University, Amravati.

Syllabus for Under Graduate Course in Pali & Prakrit language

As per National Education Policy (NEP-2020) Syllabus : - 2024 - 25

Pali & Prakrit language B.A .Part - I - Semester- II Level - 4.5

(i) Vertical –(d)VSC /VSEC – Skill Enhancement Course Second Language Pali & Prakrit

Course coad – 644277

B.A. I – Semester –II Paper –2

अभ्यासपत्रिका : 2 : पाली भाषा व योग ध्यान कौशल्य

विद्याशाका / Faculty	मानवविज्ञान /Humanities
Programme	Three Years Six Semester Bachelor's Degree (B.A.)
Vertical	d (i)
Name of Course	VSEC – Skill Enhancement Course Second Language Pali & Prakrit
स्तर / Level	4.5
सत्र / Semester	II
अभ्यासपत्रिका -१ संकेतांक /Course Code	644277
श्रेयांक / Credit	2
अध्यापन तास / Teaching Hours	30 Hours (Two Hours Per Week)
परीक्षेचे स्वरूप / Exam Type	College level Exam. 30 (अंतर्गत मूल्यमापन - 20)
एकूण गुण / Max Marks	50

The Curriculum of any Cource shall be designed as per following templet -

Course Objective	पाली भाषेतील योग ,ध्यान व भावनासंबंधी मूलभूत संकल्पना विद्यार्थ्यांना समजावून देणे. विपश्यना, अनापानसति , मेत्त भावना इत्यादी ध्यानपद्धतीचे प्राथमिक कोशल्ये विकसित करणे. पाली भाषेतील ध्यानविषयक संज्ञाचा व्यवहारात उपयोग करण्याची क्षमता विकसित करणे. पाली साहित्यातील ध्यानावर आधारित सुत्ते,गाथा व संज्ञाचा अभ्यास करणे.
Course Outcomes	पाली भाषेतील योग व ध्यानविषयक संज्ञा समजावून सांगु शकतील. ध्यानाशी संबंधित पाली गाथा व सुत्ताचे वाचन व अर्थ स्पष्ट करू शकतील.

	आनापानसति , मेत्ता भावना व विपस्सना ध्यानाचा प्राथमिक सराव करू शकतील. दैनंदिन जीवनात योग ध्यानाचा उपयोग करून मानसिक संतुलन राखू शकतील.	
Unit System	Contents	Workload Allotted
Unit – I	योग व ध्यान संकल्पना , बौद्ध परंपरेतील ध्यानाचे महत्व , पाली भाषेतील ध्यानविषयक मुलभूत संज्ञा	8 Hrs
Unit -II	अनापानसति , मेत्त सुत्त , धाम्म्पदातील ध्यानविषयक गाथा , सतिपठ्ठनाची संकल्पना ,	7 Hrs
Unit -III	आनापानसति ध्यानाचा सराव , मेत्ता भावना , विपश्यना ध्यानाची प्राथमिक माहिती	8 Hrs
संUnit- IV	ताण-तणाव व्यवस्थापन , मानसिक आरोग्य व व्यक्तिमत्व विकास , दैनंदिन जीवनात योग -ध्यानाचा उपयोग	7 Hrs
References	1)महा परित्राण - सुत्तपाठ, भिक्षु शिवनी बोधानंद, बुध्दभूमि प्रकाशन, नागपूर. 2)महासतिपठ्ठान सुत्त , दिघनिकाय 3)धम्मपद , सुत्तनिपात , खुद्दकपाठ 4)पाली भाषेची ओळख , डॉ. बालाजी गव्हाळे 5)पाली भाषा कौशल्य , डॉ. बालाजी गव्हाळे	
अंतर्गत मूल्यमापन	अभ्यास घटकावर आधारित विषयावर गृहपाठ (Assignment)	20 गुण
	अभ्यास घटकावर आधारित विषयावर महाविद्यालय स्तरावर पेपर	30 गुण
	एकूण गुण =	50

****

सेमिस्टर दोन समाप्त